

Pojęcia kluczowe: *zawezwanie do próby ugodowej, przerwanie biegu terminu przedawnienia*

M Mediacja i arbitraż

Antoni Żukowski

CZY SĄD REJONOWY MOŻE ZBADAĆ CEL ZŁOŻENIA WNIOSKU O ZAWEZWANIE DO PRÓBY UGODOWEJ W POSTĘPOWANIU POJEDNAWCZYM?

Autor, analizując dotychczasowe poglądy orzecznictwa i doktryny, formułuje krytyczne stanowisko co do koncepcji wypracowanej w orzecznictwie opowiadającej się za dopuszczalnością badania celu złożonego wniosku o zawezwanie do próby ugodowej jedynie w ramach postępowania pojednawczego. Autor prezentuje jednocześnie swoje własne stanowisko co do właściwego sposobu badania inicjatywy, jaka przyświecała wnioskodawcy występującemu z zaproszeniem do zawarcia ugody.

1. WSTĘP

Rozważania na temat znaczenia postępowania pojednawczego dla kwestii przerwania biegu przedawnienia wpisały się już na stałe w kanon piśmiennictwa prawniczego i regularnie goszczą na salach sądowych. Dyskusja w tej kwestii odżywa co jakiś czas i pomimo interwencji ustawodawcy będzie trwała nadal, niezależnie bowiem od decyzji ustawodawcy, że wniosek o zawezwanie do próby ugodowej jedynie zawiesza, a nie przerywa, bieg przedawnienia roszczenia, kwestia wniosków o zawezwanie do próby ugodowej złożonych przed zmianą art. 121 Kodeksu cywilnego¹ będzie zapewne przedmiotem sporu w licznych po-

¹ Ustawa z 23.04 1964 r. Kodeks cywilny (Dz.U. z 2022 r. poz. 1360 ze zm.), dalej k.c.

stępowaniach rozpoznawczych związanych z roszczeniami uprzednio objętymi postępowaniem pojednawczym².

Niniejszy artykuł stanowi nie tyle kolejne opracowanie na temat samej instytucji zawezwania do próby ugodowej i jego skutków dla przerwania biegu przedawnienia, ile próbę odpowiedzi na pytanie, czy w ogóle, a jeśli tak, to w jaki sposób możliwe jest badanie przez sąd rejonowy, do którego skierowano wniosek o zawezwanie do próby ugodowej, rzeczywistej woli wnioskodawcy, tj. tego, czy wniosek ten złożono w warunkach określonych w art. 123 § 1 pkt 1 k.c., tzn. bezpośrednio w celu dochodzenia lub ustalenia albo zaspokojenia lub zabezpieczenia roszczenia.

Tytułowe zagadnienie jest w pewnym sensie wtórne do wielokrotnie już podejmowanych rozważań w orzecznictwie³ i w doktrynie⁴ co do tego, czy wniosek o zawezwanie do próby ugodowej rzeczywiście przerywa bieg przedawnienia roszczenia, jednakże kwestia, czy badanie skuteczności zawezwania do próby ugodowej należy do sądu „pojednawczego”, czy do sądu oceniającego roszczenie będące uprzednio przedmiotem zawezwania do próby ugodowej, nie była dotychczas przedmiotem pogłębionej analizy.

W celu uporządkowania wyводу kwestia przerwania biegu przedawnienia roszczeń przez wnioski o zawezwanie do próby ugodowej została omówiona

² Liczne problemy w tym zakresie dostrzeżono w toku procesu legislacyjnego. Zob. uwagi Sądu Najwyższego do projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks cywilny (UD 111), BSA I-21-277/20, <https://legislacja.gov.pl/docs//2/12338855/12725884/12725887/dokument471313.pdf> (dostęp: 16.10.2022 r.).

³ Wyrok SN z 3.06.1964 r. (II CR 675/63), OSNC 1965/2, poz. 34; uchwała SN z 28.06.2006 r. (III CZP 42/06), OSNC 2007/4, poz. 54; wyrok SN z 19.02.2016 r. (V CSK 365/15), LEX nr 2023441; wyrok SN z 28.01.2016 r. (III CSK 50/15), LEX nr 1975839; wyrok SN z 6.07.2016 r. (IV CSK 697/15), LEX nr 2087124; wyrok SN z 27.07.2018 r. (V CSK 384/17), LEX nr 2525421; postanowienie SN z 10.04.2018 r. (II CSK 694/17), LEX nr 2488622; wyrok SN z 12.03.2020 r. (IV CSK 582/18), LEX nr 3107532; wyrok SN z 17.06.2021 r. (II CSKP 104/21), LEX nr 3207835; wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z 17.10.2018 r. (I AGa 158/18), LEX nr 2621570; wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z 22.01.2020 r. (I ACa 338/19), LEX nr 3021570.

⁴ Zob. przykładowo: J. Pisuliński, I. Karasek, *Glosa do uchwały SN z 28.06.2006 r. (III CZP 42/06), „Przegląd Sądowy” 2007/7–8, s. 80–188; R. Schmidt, Postępowanie pojednawcze, „ADR. Arbitraż i Mediacja” 2010/2, s. 91–121; J. Turek, Cywilne postępowanie pojednawcze, „Palestra” 2004/1–2, s. 58–73; A. Szlęzak, Czy zawezwanie do próby ugodowej przerywa bieg przedawnienia, „Przegląd Sądowy” 2014/6, s. 7–17; A. Szlęzak, Próba ugodowa jako przerywająca termin przedawnienia, „Przegląd Sądowy” 2019/11–12, s. 19–27; F. Zedler, Zawezwanie do próby ugodowej wyłącznie w celu przerwania biegu przedawnienia. Glosa do wyroku Sądu Najwyższego – Izba Cywilna z 27.07.2018 r. (V CSK 384/17), „Orzecznictwo Sądów Polskich” 2019/6, poz. 56, s. 3–16; A. Szlęzak, Ponownie o obrocie „wierzycielnościami szpitalnymi” – na marginesie wyroku Sądu Najwyższego z 26.04.2019 r. (V CSK 103/18), „Przegląd Prawa Handlowego” 2020/12, s. 8–13; A. Szlęzak, Zawezwanie do próby ugodowej jako czynność przerywająca bieg terminu przedawnienia – na marginesie wyroku Sądu Najwyższego z 17.06.2021 r. (II CSKP 104/21), „Przegląd Prawa Handlowego” 2021/11, s. 14–17; M. Giaro, Przerwanie biegu przedawnienia przez zawezwanie do próby ugodowej, „Monitor Prawniczy” 2021/19, s. 1035–1039; B. Kowalczyk, Zawezwanie do próby ugodowej a przerwanie biegu przedawnienia – nowe ujęcie starego problemu, „Monitor Prawniczy” 2022/8, s. 399–405.*

w niniejszym artykule jedynie w formie przeglądu dotychczasowych wypowiedzi doktryny i orzecznictwa. Jednakże już na wstępie zaznaczam, że rację należy przyznać tym poglądom, które opowiadają się za stwierdzeniem, że każdorazowo należy oceniać wolę wnioskodawcy towarzyszącą mu przy złożeniu wniosku o zawezwanie do próby ugodowej, co ma znaczenie dla skuteczności przerwania biegu przedawnienia.

Przyjęcie założenia, że nie każde zawezwanie do próby ugodowej przerywa bieg przedawnienia, pozostawia otwartą drugą kwestię stanowiącą właściwą część rozważań niniejszego artykułu, tj. kwestię właściwego forum do ustalenia takiego stanu rzeczy.

Doniosłość powyższego zagadnienia nie może być kwestionowana, gdyż ma być przedmiotem wypowiedzi powiększonego składu Sądu Najwyższego, który w sprawie o sygn. III CZP 43/22 ma odpowiedzieć na zagadnienie prawne zawarte w dwóch pytaniach, tj.:

- 1) czy zawezwanie do próby ugodowej może przerwać bieg przedawnienia roszczenia, a jeśli tak, czy przerwa biegu przedawnienia zależy od tego, czy wierzyciel, mając na względzie zachowanie dłużnika, mógł rozsądnie oceniać, że postępowanie pojednawcze doprowadzi do zawarcia ugody;
- 2) czy jeżeli zawezwanie do próby ugodowej spowodowało przeprowadzenie postępowania pojednawczego, w postępowaniu rozpoznawczym dopuszczalne jest ustalenie, że nie przerwało ono biegu przedawnienia roszczenia?⁵

Powyższe zagadnienia, chociaż z natury rzeczy tak samo istotne, mają zdaje się w ocenie Sądu Najwyższego inną wagę. W postanowieniu składu trzech sędziów Sądu Najwyższego, którym przedstawiono powyższe zagadnienia do rozpoznania powiększonemu składowi Sądu Najwyższego, pierwsze zagadnienie określono jako „zasadniczą kwestię” i poświęcono mu znacznie obszerniejszą analizę niż w przypadku drugiego zagadnienia⁶.

Powyższe problemy tylko pozornie tracą na znaczeniu wobec decyzji ustawodawcy w zakresie wprowadzenia do art. 121 k.c. nowego punktu 5, zgodnie z którym bieg przedawnienia nie rozpoczyna się, a rozpoczęty ulega zawieszeniu co do roszczeń objętych wnioskiem o zawezwanie do próby ugodowej – przez czas trwania postępowania pojednawczego⁷. Do momentu wejścia w życie tego przepisu, tj. 30.06.2022 r., jak podpowiada doświadczenie życiowe, zapewne złożono tysiące wniosków o zawezwanie do próby ugodowej,

⁵ Postanowienie SN z 16.10.2020 r. (IV CSK 107/20), LEX nr 3077377. W momencie publikacji artykułu w sprawie nie zapadła jeszcze uchwała ze względu na zwrócenie się przez Sąd Najwyższy postanowieniem z 23.09.2022 r. z pytaniem prejudycjalnym do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej w przedmiocie prawidłowości ustalenia składu orzekającego w sprawie.

⁶ Z uzasadnienia postanowienia SN z 16.10.2020 r. (IV CSK 107/20), LEX nr 3077377.

⁷ Ustawa z 2.12.2021 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny, ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2021 r. poz. 2459).

które co do swoich skutków staną się w przyszłości sporne w postępowaniu rozpoznawczym. Ponadto wnioski te wciąż powinny być oceniane jedynie przez pryzmat art. 123 k.c., gdyż zgodnie z art. 8 ustawy nowelizującej do postępowań pojednawczych wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy stosuje się przepisy dotychczasowe.

Tym samym, niezależnie od przyszłej uchwały Sądu Najwyższego oraz zmiany dokonanej przez ustawodawcę, rozdział w piśmiennictwie prawniczym dotyczący przerwania biegu przedawnienia przez zawezwanie do próby ugodowej nie jest zamknięty, a wręcz przeciwnie – otwiera się na nowo, skoro zarówno sam ustawodawca, jak i Sąd Najwyższy dostarczają nowych scenariuszy.

2. CHARAKTER I PRZEBIEG POSTĘPOWANIA POJEDNAWCZEGO

Ze względu na temat artykułu kluczowe dla rozważań podjętych w dalszej jego części jest określenie zarówno charakteru samego postępowania pojednawczego, jak i ram proceduralnych, w jakich odbywa się posiedzenie pojednawcze.

Jeśli chodzi o umiejscowienie postępowania pojednawczego w ramach struktury Kodeksu postępowania cywilnego, to wskazać trzeba, że zawezwanie do próby ugodowej jest czynnością procesową dokonywaną na podstawie przepisów uregulowanych w art. 184–186 Kodeksu postępowania cywilnego⁸. Zawezwanie czy też wezwanie do próby ugodowej⁹ przyjmuje postać wniosku, który powoduje wszczęcie postępowania pojednawczego, charakteryzującego się strukturalną samodzielnością¹⁰.

Ustawodawca reguluje postępowanie pojednawcze w sposób oszczędny, a wnioskodawcy postawiono jedynie wymóg formalny, że wniosek powinien zawierać zwięzłe oznaczenie sprawy i przedstawiać propozycje ugodowe (art. 185 § 1¹ k.p.c.). Wniosek powinien także odpowiadać wymogom przewidzianym dla pisma procesowego (art. 126 k.p.c.).

Postępowanie pojednawcze różni się od innych postępowań przewidzianych w Kodeksie postępowania cywilnego i pomimo umiejscowienia przepisów o zawezwaniu do próby ugodowej w części dotyczącej postępowania rozpoznawczego nie jest ono ani fazą postępowania rozpoznawczego, ani postępowaniem pomocniczym w stosunku do niego¹¹.

⁸ Ustawa z 17.11.1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 2021 r. poz. 1805 ze zm.), dalej k.p.c.

⁹ Ustawodawca w tej materii nie posługuje się jednolitym nazewnictwem. Z jednej strony w art. 185 §1 k.p.c. jest mowa o *zawezwaniu*, a w art. 181 §1¹ ustawodawca posłużył się pojęciem *wezwania*. Zapewne też z tego względu przyjęło się posługiwanie różnymi określeniami w stosunku do czynności procesowej wszczynającej postępowanie pojednawcze.

¹⁰ Por. uchwała SN z 28.04.2010 r. (III CZP 10/10), OSNC 2010/10, poz. 137 i przywołane tam orzecznictwo.

¹¹ M. Cichorska (w.): *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, red. P. Ryłski, Warszawa 2022, Legalis/el., komentarz do art. 184 k.p.c., teza 5.

Zdaniem Sądu Najwyższego postępowanie to pełni rolę zinstytucjonalizowanego środka rozwiązywania konfliktów cywilnoprawnych, prowadzonego z inicjatywy stron stosunku prawnego przez sąd inspirujący do zawarcia ugody i kontrolujący czynności uczestników¹². Założenie to jest jedynie częściowo trafne, w odróżnieniu bowiem od mediacji postępowanie pojednawcze opiera się jedynie na woli strony występującej z wnioskiem. To ów „wnioskodawca” wszczyna postępowanie pojednawcze, składając wniosek, i dopuszczalność prowadzenia postępowania pojednawczego nie zależy od inicjatywy drugiej strony postępowania zwanej „przeciwnikiem”.

Postępowanie to po jego „pisemnym” etapie¹³, tj. po złożeniu wniosku i ewentualnej odpowiedzi przeciwnika¹⁴, jest przeprowadzane na posiedzeniu jawnym niebędącym rozprawą, prowadzonym w składzie jednego sędziego (art. 185 § 2 k.p.c.).

Skromna regulacja przebiegu postępowania pojednawczego nie odnosi się do możliwości prowadzenia w jego trakcie postępowania dowodowego. W tej kwestii należy wskazać dwa zasadnicze poglądy: pierwszy, zgodnie z którym w postępowaniu pojednawczym nie prowadzi się żadnych czynności dowodowych, sąd pojednawczy nie zmierza bowiem do rozstrzygnięcia sprawy, oraz drugi opowiadający się za dopuszczalnością prowadzenia czynności dowodowych w ramach postępowania pojednawczego.

W ramach pierwszej grupy poglądów należy odnotować stanowisko M. Jędrzejewskiej, zgodnie z którym „postępowanie pojednawcze obejmuje pertraktacje i wyjaśnienia stron i nie przeprowadza się w nim dowodów na przedstawione przez strony twierdzenia dotyczące okoliczności sprawy”¹⁵. Zdanie o braku prowadzenia postępowania dowodowego wyrażają w najnowszej doktrynie także R. Morek i A. Budniak-Rogała¹⁶. M. Cieśliński¹⁷ stwierdza, że „w postępowaniu tym nie przeprowadza się dowodów, nawet jeżeli wnioskodawca załączy do wniosku dokumenty”. W tym tonie wypowiedział się także F. Zedler¹⁸, i również A. Szlęzak, którzy twierdzą,

¹² Uchwała SN z 26.02.2014 r. (III CZP 117/13), OSNC 2014/12, poz. 123.

¹³ W postępowaniach odrębnych w sprawach z zakresu prawa pracy oraz z zakresu ubezpieczeń społecznych pracownik lub ubezpieczony działający osobiście wniosek taki może zgłosić ustnie do protokołu (por. art. 466 k.p.c.).

¹⁴ Chociaż ustawa wprost nie dopuszcza przeprowadzenia pisemnego etapu postępowania pojednawczego, to w praktyce sądów rejonowych zdarza się przesłanie wniosku o zawezwanie do próby ugodowej do przeciwnika z jednoczesnym zobowiązaniem go do złożenia odpowiedzi na wniosek. Zob. przykładowo postanowienie Sądu Okręgowego w Bydgoszczy z 27.11.2014 r. (II Cz 585/14), LEX nr 1855767.

¹⁵ M. Jędrzejewska (w:) T. Ereciński, J. Gudowski, M. Jędrzejewska, *Komentarz do kodeksu postępowania cywilnego. Część pierwsza. Postępowanie rozpoznawcze*, Warszawa 2006, komentarz do art. 185, s. 436.

¹⁶ R. Morek, A. Budniak-Rogała (w:) *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, red. E. Marszałkowska-Krześ, Warszawa 2021, Legalis/el., komentarz do art. 185 k.p.c., teza 17.

¹⁷ M. Cieśliński, *Aktualne problemy postępowania pojednawczego*, „Studia Iuridica” 2018/75, s. 27.

¹⁸ F. Zedler, *Zawezwanie...*, s. 14.

że w toku postępowania pojednawczego nie prowadzi się postępowania dowodowego¹⁹.

W ramach drugiego z poglądów część przedstawicieli doktryny, komentując art. 185 k.p.c., nie wyklucza możliwości prowadzenia postępowania dowodowego w ramach postępowania pojednawczego²⁰ – powołując się na dawne orzeczenie Sądu Najwyższego, zgodnie z którym do zakończenia sporu ugodą sądową nie jest konieczne poprzedzenie jej postępowaniem dowodowym²¹. M. Cichorska wskazuje nawet, że nie można całkowicie wyłączyć możliwości przeprowadzenia dochodzenia i dowodów w ramach postępowania pojednawczego, nie ma bowiem przepisu, który by uprawnienie sądu w tym zakresie wyłączał²². Autorka zajmuje też stanowisko, że „przeprowadzenie dowodów może okazać się celowe, a wręcz niezbędne w celu wyjaśnienia, czy nie zachodzą przeszkody do zawarcia ugody i uznania jej za dopuszczalną”²³. Takie stanowisko zajmują też M. Sychowicz i J. Derlatka²⁴.

Interesujące w tej kwestii jest stanowisko J. Turka, który przyjmuje, że odformalizowany charakter postępowania pojednawczego sprawia, że w zasadzie nie prowadzi się w jego trakcie dowodów, sąd nie zmierza bowiem do rozstrzygnięcia sprawy, przy czym może stać się konieczne przeprowadzenie w tym postępowaniu *quasi*-postępowania dowodowego w celu wyjaśnienia okoliczności związanych z dopuszczalnością prowadzenia postępowania pojednawczego, czy nie zachodzą przeszkody do zawarcia ugody oraz uznania jej za dopuszczalną²⁵. W tym nurcie wypowiedział się też R. Schmidt, wskazując, że „skoro przedmiotem dowodu są fakty mające istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy (art. 227 k.p.c.), a w postępowaniu pojednawczym sąd sprawy nie rozstrzyga, to postępowanie dowodowe mające na celu jedynie stwierdzenie dopuszczalności postępowania pojednawczego i dopuszczalność ugody nie jest postępowaniem dowodowym *sensu stricto*, lecz *quasi* postępowaniem dowodowym albo postępowaniem dowodowym w ograniczonym zakresie”²⁶.

¹⁹ A. Szlęzak, *Próba ugodowa...*, s. 25.

²⁰ E. Stefańska (w:) *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. 1 *Artykuły 1–477(16)*, red. M. Mąnowska, Warszawa 2013, komentarz do art. 185, s. 356; T. Ereciński (w:) P. Grzegorzczak, J. Gudowski, M. Jędrzejewska, K. Weitz, T. Ereciński, *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. 2, *Postępowanie rozpoznawcze*, Warszawa 2016, komentarz do art. 185, s. 80.

²¹ Postanowienie SN z 6.07.1999 r. (I PKN 200/99), OSNP 2000/19, poz. 721.

²² M. Cichorska (w:) *Kodeks...*, komentarz do art. 185 k.p.c., teza 28.

²³ M. Cichorska (w:) *Kodeks...*, komentarz do art. 185 k.p.c., teza 28.

²⁴ M. Sychowicz, J. Derlatka (w:) *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. 1 *Artykuły 1–205*, red. A. Marciniak, Warszawa 2019, komentarz do art. 185, s. 1183.

²⁵ J. Turek, *Cywilne postępowanie...*, s. 65.

²⁶ R. Schmidt, *Postępowanie...*, s. 110. Autor ten wskazuje, że bez przeprowadzenia czynności dowodowych nie można byłoby wprowadzić do akt sprawy materiałów, z których treści wynika niedopuszczalność postępowania pojednawczego, bądź to z powodu braku przesłanek jego prowadzenia wymienionych w art. 184 zd. 1 k.p.c., bądź wynikających z art. 199 § 1 i art. 1099 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. Uzupełniająco należy wskazać, że postępowanie dowodowe może także służyć ustaleniu, czy strony umówiły się na właściwość sądu (art. 46 §1 k.p.c.) oraz czy nie za-

W ramach zaprezentowanych poglądów należy podzielić drugie stanowisko – jednak z pewnym zastrzeżeniem. W ocenie autora postępowanie dowodowe w ramach postępowania pojednawczego można prowadzić, przy czym po pierwsze, nie będzie to postępowanie dowodowe w pełnym znaczeniu (bo sąd pojednawczy nie rozstrzyga sprawy), a po drugie, może się ono odnosić wyłącznie do kwestii, na którą zwracają uwagę J. Turek i R. Schmidt, czyli dopuszczalności prowadzenia samego postępowania pojednawczego i dopuszczalności zawarcia ugody.

Jeśli chodzi o sposoby zakończenia postępowania pojednawczego, to określa je art. 185 § 3 k.p.c., który stanowi, że jeżeli strony nie doszły na takim posiedzeniu do porozumienia, postępowanie pojednawcze kończy się z chwilą zakończenia posiedzenia. Sąd nie wydaje przy tym żadnego postanowienia, a jedynie stwierdza w protokole, że nie doszło do zawarcia ugody. Jeżeli natomiast strony zawarły ugody, jej osnowę wciąga się do protokołu albo zamieszcza w odrębnym dokumencie stanowiącym część protokołu i stwierdza podpisami stron.

Artykuł 186 k.p.c. kończący regulację dotyczącą postępowania pojednawczego określa skutki braku udziału stron w postępowaniu pojednawczym, stanowiąc, że jeżeli wzywający nie stawia się na posiedzenie, sąd na żądanie przeciwnika nałoży na niego obowiązek zwrotu kosztów wywołanych próbą ugodową (art. 186 § 1 k.p.c.), a jeżeli to przeciwnik nie stawia się na posiedzenie, sąd procesowy rozpoznający przysłałe żądania wnioskodawcy zobowiązany będzie orzec o kosztach wywołanych próbą ugodową w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie (art. 186 § 2 k.p.c.).

3. POSTĘPOWANIE POJEDNAWCZE A PRZERWANIE BIEGU PRZEDAWNIEŃ

Jak już zaznaczono na wstępie niniejszego artykułu, kwestia, czy zawezwanie do próby ugodowej przerywa bieg przedawnienia, doczekała się licznych orzeczeń Sądu Najwyższego i stanowi przedmiot ożywionej dyskusji w doktrynie.

Zasadniczo można w ramach tego problemu wyróżnić aż pięć różnych poglądów wyrażonych w orzecznictwie²⁷.

chodzi brak jurysdykcji krajowej (art. 1099 k.p.c.) lub czy przeciwnik nie korzysta immunitetu sądowego (art. 1111–1113 k.p.c.). W zakresie zarzutu zapisu na sąd polubowny w postępowaniu pojednawczym por. uzupełniająco D. Bryndał, M. Robenek, *Zapis na sąd polubowny przeszkodą do skutecznego zawezwania strony do próby ugodowej przed sądem powszechnym*, „e-Przeгляд Arbitrażowy” 2012/3–4, s. 24–35 oraz postanowienie SN z 18.06.2015 r. (III CZP 30/15), LEX nr 1747847.

²⁷ Takiego podziału dokonał Sąd Najwyższy, zob. wyrok SN z 17.06.2021 r. (II CSKP 104/21), LEX nr 3207835. Na uboczu niniejszego artykułu pozostaje kwestia, że jeśli już wniosek o zawezwanie do próby ugodowej ma przerywać bieg przedawnienia roszczenia, to jedynie co do wierzytelności w zawezwaniu tym określonych, tak co do przedmiotu żądania, jak i wysokości, nie przerywa zaś co do innych roszczeń, które mogą wynikać z tego samego stosunku prawnego, ani ponad kwotę w zawezwaniu określoną. Zob. wyrok SN z 28.05.2021 r. (I CSKP 105/21), LEX nr 3219732; wyrok SN z 10.08.2006 r. (V CSK 238/06), LEX nr 358793.

Pierwszy z nich dopuszcza możliwość wielokrotnego składania wniosku o zawezwanie do próby ugodowej, skutkującego za każdym razem przerwaniem biegu przedawnienia²⁸.

Drugi pogląd nakazuje badać, czy wystąpienie z drugim czy kolejnym wnioskiem o zawezwanie do próby stanowi czynność przedsięwziętą bezpośrednio w celu dochodzenia roszczenia, natomiast pierwszemu wnioskowi przyznaje zawsze charakter czynności przerywającej bieg przedawnienia roszczenia²⁹.

Trzeci pogląd stanowi modyfikację założeń co do badania celu wystąpienia z wnioskiem i opiera się na stwierdzeniu, że w każdym przypadku – niezależnie od tego, czy jest to pierwsze zawezwanie do próby ugodowej, czy kolejne – sąd jest zobowiązany do badania, czy jest to czynność, która potencjalnie może doprowadzić do realizacji roszczenia oraz jaki jest jej rzeczywisty cel³⁰.

Czwarty pogląd wyraża się zaś w restrykcyjnym założeniu, że niedopuszczalne jest wielokrotne przerywanie biegu terminu przedawnienia przez kolejne zawezwania do próby ugodowej³¹.

Piąty pogląd ma bezpośrednie przełożenie na dalszą część artykułu, zakłada bowiem, że tylko w ramach postępowania pojednawczego można oceniać skuteczność wniosku o zawezwanie do próby ugodowej (w kontekście nadużycia prawa procesowego), a skuteczne przeprowadzenie takiego posiedzenia wyłącza późniejsze badanie tej kwestii w procesie, co oznacza, że jeśli sąd rejonowy nie odrzucił wniosku, to wniosek ten przerwał bieg przedawnienia³².

Jeśli chodzi zaś o poglądy doktryny co do przerywania biegu przedawnienia przez zawezwanie do próby ugodowej, to oscylują one wokół tezy, że zarówno pierwsze, jak i każde kolejne może przerwać bieg przedawnienia roszczenia³³,

²⁸ Wyrok SN z 3.06.1964 r. (II CR 675/63), OSNC 1965/2, poz. 34; postanowienie SN z 11.04.2008 r. (II CSK 612/07), LEX nr 515703; wyrok SN z 20.07.2017 r. (I CSK 716/16), LEX nr 2352162; postanowienie SN z 17.06.2014 r. (V CSK 586/13), LEX nr 1493992; wyrok SN z 17.06.2021 r. (II CSKP 104/21), LEX nr 3207835; wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z 27.02.2015 r. (I ACa 649/14), LEX nr 1765941 i wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z 20.11.2018 r. (I ACa 184/18), LEX nr 2601001.

²⁹ Wyrok SN z 28.01.2016 r. (III CSK 50/15), LEX nr 1975839; wyrok SN z 19.02.2016 r. (V CSK 365/15), LEX nr 2023441.; wyrok SN z 6.07.2016 r. (IV CSK 697/15), LEX nr 2087124.

³⁰ Postanowienie SN z 10.04.2018 r. (II CSK 694/17), LEX nr 2488622.; wyrok SN z 4.04.2019 r. (III CSK 103/17), LEX nr 2642795; wyrok SN z 15.11.2019 r. (V CSK 348/18), LEX nr 2773260; wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z 5.03.2020 r. (I AGa 63/19), LEX 3104543; wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z 22.01.2020 r. (I ACa 338/19), LEX nr 3021570.

³¹ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 6.06.2014 r. (I ACa 12/14), LEX nr 1483863; wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z 25.03.2021 r. (I AGa 12/21), LEX nr 3224405.

³² Wyrok SN z 27.07.2018 r. (V CSK 384/17), LEX nr 2525421; wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z 19.05.2021 r. (I ACa 856/19), LEX nr 3206556; wyrok SN z 12.03.2020 r. (IV CSK 582/18), LEX nr 3107532; wyrok SN z 11.04.2019 r. (III CSK 122/17), LEX nr 2644580.

³³ Przy czym różni autorzy albo przyznają walor czynności przerywającej bieg każdemu wnioskowi o zawezwanie do próby ugodowej, albo uzależniają taki skutek od celu, w jakim został złożony wniosek. Por. J. Kuźmicka-Sulikowska, *Idea przedawnienia i jej realizacja w kodeksie cywilnym*, Wrocław 2015, s. 366; J. Kruszyńska-Kola *Czy zawezwanie do próby ugodowej powinno mieć wpływ na bieg terminu przedawnienia?*, „Palestra” 2015/9–10, s. 96–97; A. Szlęzak, *Próba ugodowa...*

oraz wokół tezy, że zawezwanie do próby ugodowej nie przerywa biegu roszczenia w ogóle³⁴. Z najnowszych wypowiedzi doktryny w tym drugim tonie na odnotowanie zasługuje szerokie opracowanie B. Kowalczyka, w którym autor dokonał podsumowania dotychczasowych poglądów doktryny, a także, odwołując się do wykładni językowej, systemowej, celowościowej i historycznej, zakwestionował możliwość przerwania biegu przedawnienia przez wniosek o zawezwanie do próby ugodowej³⁵.

Dodatkowo wskazać należy, że w ramach uzasadnienia do projektu ustawy nowelizującej art. 121 k.c. projektodawca dokonał pewnego podsumowania powyższych poglądów, podkreślając, że w obecnym stanie prawnym zarówno w doktrynie, jak i orzecznictwie sądów powszechnych oraz Sądu Najwyższego za dominujący należy uznać pogląd, że do przerwania biegu terminu przedawnienia dochodzi na skutek między innymi złożenia pierwszego wniosku o zawezwanie do próby ugodowej, natomiast kontrowersje budzi, czy taki sam skutek odnoszą również kolejne wnioski o zawezwanie do próby ugodowej³⁶. Wspominane kontrowersje, a także przyznanie przez projektodawcę, że instytucja zawezwania do próby ugodowej była nadużywana, przemówiły za nowelizacją art. 121 i art. 123 k.c., zgodnie z którą wniosek o zawezwanie do próby ugodowej wprawdzie został enumeratywnie wymieniony jako czynność mająca wpływ na bieg terminu przedawnienia, ale jedynie w ten sposób, że go zawiesza (art. 121 pkt 6 k.c.). Uzasadnienie do projektu ustawy nie przybliży jednak do odpowiedzi na pytanie, jakie było zapatrywanie ustawodawcy co do przerwania biegu przedawnienia przez wniosek o zawezwanie do próby ugodowej.

Jak już wspomniałem na wstępie, za zasadną należy uznać tę grupę poglądów, która opowiada się za koniecznością każdorazowego badania celu, w jakim został złożony wniosek o zawezwanie do próby ugodowej.

Nie ma racjonalnych podstaw, żeby przyjmować, że każdy wniosek o zawezwanie do próby ugodowej przerywa bieg przedawnienia, a poglądy przeciwne prowadzą do podważania zasady stabilności stosunków prawnych i pewności obrotu gospodarczego poprzez udostępnienie wierzycielom narzędzia do podejmowania działań pozornych, zmierzających do sztucznego wydłużania ustawowych terminów przedawnienia roszczeń, tj. wykorzystywania instytucji zawezwania do próby ugodowej w sposób sprzeczny z celem tej regulacji (jej *ratio legis*). Ocena celu podejmowanej czynności uzasadniona jest zawartym w art. 123 § 1 pkt 1 k.c. zastrzeżeniem, że skutek przewidziany w tym przepisie wywiera jedynie czynność przedsięwzięta bezpośrednio w celu dochodzenia

s. 25; S. Kaźmierczak, *O możliwości przerwania przed sądem powszechnym biegu przedawnienia roszczeń podporządkowanych kognicji sądu arbitrażowego*, „Biuletyn Arbitrażowy” 2010–2011/4, s. 84–87; P. Machnikowski (w:) *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. E. Gniewek, P. Machnikowski, Warszawa 2017, Legalis/el., komentarz do art. 123 k.c., s. 314.

³⁴ Tak J. Pisuliński, I. Karasek, *Glosa...*, s. 187.

³⁵ B. Kowalczyk, *Zawezwanie do próby ugodowej...*, s. 400–405.

³⁶ Uzasadnienie do projektu ustawy zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz ustawy – Kodeks postępowania cywilnego, druk sejmowy nr 1344.

lub ustalenia albo zaspokojenia lub zabezpieczenia oznaczonego roszczenia. To właśnie pojęcia „celu” i „bezpośredniości” interpretowane łącznie pozwalają dojść do wniosku, że celem zgodnym z ustawą będzie korzystanie z instytucji zawezwania do próby ugodowej jedynie do realizacji bezpośredniej chęci zawarcia ugody. Podstawowym założeniem instytucji zawezwania do próby ugodowej jest bowiem umożliwienie zawarcia ugody, a nie doprowadzanie do przerwania biegu przedawnienia.

Wykazanie więc przez dłużnika, że wierzyciel złożył wniosek w innym celu niż zawarcie ugody, powinno doprowadzić do uznania, że jednostronna czynność wierzyciela nie doprowadziła do przerwania biegu przedawnienia.

4. CZY SĄD REJONOWY DYSPONUJE NARZĘDZIAMI, ŻEBY ZBADAĆ CEL WNIOSKU O ZAWEZWANIE DO PRÓBY UGODOWEJ?

Wspomniana na wstępie „strukturalna samodzielność” postępowania pojednawczego rzutuje na ocenę, czy można w nim badać kwestię, czy wniosek o zawezwanie do próby ugodowej został złożony „bezpośrednio w celu dochodzenia roszczenia” (art. 123 § 1 pkt 1 k.c.), na co wskazano uwagę w poprzednim rozdziale.

Odzwierciedlony w tytule niniejszego artykułu pogląd, że tylko w postępowaniu pojednawczym należy badać kwestię okoliczności towarzyszących złożeniu wniosku, a późniejsze badanie tej kwestii w procesie jest wyłączone, pojawił się w orzecznictwie stosunkowo niedawno.

Ten trend w orzecznictwie zapoczątkował wyrok Sądu Najwyższego z 27.07.2018 r., w którym przyjęto, że „jeżeli wniosek o zawezwanie do próby ugodowej spowodował wszczęcie i przeprowadzenie postępowania pojednawczego, to wywołał również skutek określony w art. 123 § 1 pkt 1 k.c. Nie ma w tym wypadku miejsca na badanie w późniejszym procesie o roszczenie objęte wnioskiem o zawezwanie do próby ugodowej celu, którym kierował się wierzyciel, gdy wystąpił z tym wnioskiem (...) Sąd, do którego wpłynął wniosek o zawezwanie do próby ugodowej, powinien dokonać jego oceny nie tylko pod względem formalnym, ale również pod kątem dopuszczalności. W ramach oceny dopuszczalności wniosku o zawezwanie do próby ugodowej musi uwzględnić to, czy wystąpienie z nim nie jest – jako nadużycie uprawnień procesowego – sprzeczne z dobrymi obyczajami (art. 3 k.p.c.). Jeżeli dokona w tym zakresie odpowiednich ustaleń na podstawie wniosku o zawezwanie do próby ugodowej, okoliczności sprawy i – ewentualnie – stanowiska przeciwnika strony wzywającej i stwierdzi, że taka sprzeczność występuje, powinien odrzucić wniosek o zawezwanie do próby ugodowej”³⁷.

Sąd Najwyższy postawił tezę, że to sąd pojednawczy ma oceniać wniosek o zawezwanie do próby ugodowej pod kątem tego, czy nie stanowi on naduży-

³⁷ Wyrok SN z 27.07.2018 r. (V CSK 384/17), LEX nr 2525421.

cia prawa procesowego (wówczas w świetle art. 3 k.p.c., dzisiaj raczej 4¹ k.p.c.), a w przypadku stwierdzenia, że wniosek ten takie nadużycie stanowi, powinien go odrzucić jako niedopuszczalny. Brak odrzucenia takiego wniosku przez sąd pojednawczy i przeprowadzenie postępowania na jego podstawie zdaniem Sądu Najwyższego prowadzi do przerwania biegu przedawnienia i wyklucza możliwość późniejszego badania tej kwestii w procesie – przy czym ta teza nie została szerzej uzasadniona w komentowanym wyroku.

Co do sposobu, w jaki sąd rejonowy ma ocenić, czy wnioskodawca nadużył prawa, Sąd Najwyższy nie zamieścił wielu wskazówek. W pierwszej kolejności miałyby to być ocena samego wniosku o zawezwanie do próby ugodowej. Doświadczenie życiowe podpowiada jednak, że wierzyciel składający wniosek o zawezwanie do próby ugodowej, mając na celu jedynie przerwanie biegu przedawnienia, nie przyzna się do tego w treści wniosku, a żaden przepis prawa nie nakłada na wnioskodawcę obowiązku wyjaśniania historii sporu pomiędzy stronami oraz informowania sądu np. o uprzednio wniesionych wnioskach.

Jeśli chodzi o wskazane przez Sąd Najwyższy „okoliczności sprawy”, to gdyby miały one dotyczyć tego, co wynika ze zgromadzonych w aktach sprawy dokumentów, to zauważyć należy, że zazwyczaj do zawezwania do próby ugodowej przedkłada się dowody jedynie w niewielkim zakresie – np. niezapłacone faktury czy umowę, z której wynikły należności. Samo powołanie się przez wnioskodawcę na takie dokumenty w żaden sposób nie dostarczy sądowi pojednawczemu informacji co do rzeczywistych motywów złożenia wniosku o zawezwanie do próby ugodowej.

Dopiero na trzecim miejscu Sąd Najwyższy wymienia „stanowisko przeciwnika”, a wydaje się, że jest to kwestia najważniejsza. Subiektywne poczucie wnioskodawcy, że zawrze ugodę z przeciwnikiem, powinno być skonfrontowane ze stanowiskiem przeciwnika co do jego „zdatności ugodowej”. Jeśli przed wszczęciem postępowania pojednawczego wnioskodawca wzywał np. przeciwnika do zapłaty i otrzymał pisemne stanowisko odmowne, to ujawnienie takiego stanowiska i następnie podtrzymanie go przez przeciwnika na posiedzeniu w ramach postępowania pojednawczego powinno doprowadzić sąd rejonowy do przekonania, że przeciwnik nie dawał żadnej szansy na pomysł wnioskodawcy co do zawarcia ugody. Jednak jeśli przeciwnik nie został zobowiązany do odpowiedzi na wniosek o zawezwanie do próby ugodowej ani nie stawił się na posiedzeniu (wszak nie ma takiego obowiązku, ryzykuje zaś tylko w świetle art. 186 § 2 k.p.c. koszty próby ugodowej), to koncepcja Sądu Najwyższego, że to sąd rejonowy miałby oceniać cel wniosku przez pryzmat stanowiska przeciwnika, staje się iluzoryczna. Sąd rejonowy nie ma bowiem żadnych narzędzi, żeby poznać stanowisko przeciwnika, jeśli pozostaje on bierny w toku postępowania, a jak wspomniano powyżej – pozostałe dwie wskazówki, jakie prezentuje Sąd Najwyższy, nie mogą być uznane za wystarczające.

Argumentacji o tym, jak sąd rejonowy miałby zbadać rzeczywistą wolę wnioskodawcy, nie dostarcza także późniejsze orzecznictwo, jakie zapadło

w nawiązaniu do powołanego powyżej orzeczenia. Swojego stanowiska nie pogłębił Sąd Najwyższy w późniejszym wyroku z 12.03.2020 r. (IV CSK 582/18), wskazując jedynie, że ocena motywacji wnioskodawcy powinna mieć miejsce w postępowaniu pojednawczym, prowadzonym na skutek tego wniosku³⁸. Również te sądy powszechne, które przyjęły stanowisko wyrażone w wyroku Sądu Najwyższego z 27.07.2018 r. (V CSK 384/17), nie poczyniły żadnych dalszych rozważań co do zakresu postępowania dowodowego przed sądem rejonowym w ramach postępowania pojednawczego. Przykładowo Sąd Apelacyjny w Lublinie poprzestał jedynie na zacytowaniu orzeczeń Sądu Najwyższego i ogłoszeniu *ex cathedra*, że „ocena zachowania wierzyciela może mieć miejsce wyłącznie w ramach postępowania wywołanego takim wnioskiem (postępowania pojednawczego), natomiast jest niedopuszczalna *post factum*, w innym postępowaniu (procesie o zasądzenie) prowadzonym przed innym sądem”³⁹. Takie samo stanowisko zajął Sąd Okręgowy w Olsztynie⁴⁰, również bez szerszej argumentacji prawnej.

Wspólną cechą powyższych orzeczeń jest to, że żaden z sądów nie wyjaśnia, z czego miałby wynikać zakaz badania intencji wnioskodawcy w późniejszym procesie o świadczenie objęte uprzednio wnioskiem. Założenie poczynione w powyżej omówionych judykatach należy uznać za całkowicie błędne. Wszak przecież brak zawarcia ugody – co znajdzie jedynie odzwierciedlenie w protokole z postępowania pojednawczego – nie korzysta z powagi rzeczy osądzonej. Nie ma zatem formalnych przeszkód, które by mogły ograniczyć badanie intencji wnioskodawcy w późniejszym postępowaniu rozpoznawczym⁴¹. Postawienie jakiejś pozakodeksowej „tamy” i wprowadzenie swoistej prekluzji na zarzut przeciwnika co do pozorności zawezwania do próby ugodowej nie znajduje żadnego uzasadnienia w przepisach prawa. Wyłączenie możliwości badania zarzutu przedawnienia i oceny wniosku w późniejszym postępowaniu rozpoznawczym naruszałoby zasadę równości stron (w tym zasadę równości broni)⁴², przeciwnik wniosku w ogóle nie musi się bowiem stawiać na posiedzenie pojednawcze⁴³. Tym samym, gdyby przyjąć za Sądem Najwyższym i częścią sądów powszechnych istnienie swego rodzaju prekluzji i cezury do badania wniosku, jednocześnie sankcjonowałoby się pozbawienie jednej ze stron przyszłego procesu istotnego zarzutu, jakim jest zarzut przedawnienia związany

³⁸ Wyrok SN z 12.03.2020 r. (IV CSK 582/18), LEX nr 3107532.

³⁹ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z 19.05.2021 r. (I ACa 856/19), LEX nr 3206556.

⁴⁰ Wyrok Sądu Okręgowego w Olsztynie z 27.08.2020 r. (IX Ca 1316/19, LEX nr 3055734).

⁴¹ F. Zedler, *Zawezwanie...*, s. 11.

⁴² Zob. J. Bodio, W. Grałiński, *Znaczenie zasady równouprawnienia stron w procesie cywilnym*, „Studia Iuridica Lublinsia”, 2016/1, s. 261.

⁴³ Jednak z punktu widzenia przyszłego postępowania rozpoznawczego wydaje się, że w interesie starannie działającego dłużnika byłoby stawienie się na posiedzeniu przygotowawczym i zaprezentowanie sądowi swojego stanowiska co do żądań wnioskodawcy. W ten sposób dłużnik zyskiwałby istotny argument w przyszłym postępowaniu dowodowym w ramach postępowania rozpoznawczego.

ze złożeniem wniosku o zawezwanie do próby ugodowej w innym celu niż określony w art. 123 § 1 pkt 1 k.c.

Dopiero poczynione w ramach pełnego postępowania dowodowego ustalenia mogą odzwierciedlić intencje stron, a w szczególności cel (art. 123 § 1 pkt 1 k.c.), jaki przyświecał wnioskodawcy, a także ewentualnie pozwolą ustalić, czy sprzeczność tego celu z założeniami ustawodawcy stanowi nadużycie prawa procesowego materialnego (art. 5 k.c.), czy może prawa procesowego (art. 3 lub obecnie art. 4¹ k.p.c.)⁴⁴. Posiedzenie, w ramach którego przeprowadza się postępowanie pojednawcze, nie jest rozprawą, a sąd nie przeprowadza postępowania dowodowego w pełnym zakresie, które mogłoby ewentualnie doprowadzić do ustalenia rzeczywistej woli wnioskodawcy – oczywiście jest bowiem, że racjonalnie postępujący wierzyciel nie wskaże w treści wniosku, że działa w celu pozornym i w sposób świadczący o nadużyciu swojego prawa procesowego⁴⁵. Sąd prowadzący postępowanie pojednawcze wypaczyłby sens tego postępowania, gdyby zaczął badać rzeczywistą wolę wnioskodawcy, tak naprawdę bowiem w celu ustalenia powyższej okoliczności trzeba by przeprowadzić dowody z zeznań świadków i przesłuchania stron. Samo oparcie się na pisemnych stanowiskach stron w ramach postępowania pojednawczego i dowodach z dokumentów załączonych przez strony nie jest w tej kwestii wystarczające, cechą dokumentów jest bowiem to, że nie można z nich wyczytać więcej, niż jest w nich zapisane – inaczej niż w przypadku przesłuchania stron i zeznań świadków, gdzie oprócz wypowiedzi liczą się także gesty i postawa przesłuchiwanej osoby, reakcja na zadawane pytania przez przewodniczącego i strony albo ich pełnomocników. Dopuszczenie prowadzenia takich czynności w ramach posiedzenia pojednawczego przerodziłoby je w swoistą „rozprawę o przedawnienie”, co należy uznać za niezgodne z charakterem postępowania pojednawczego, wszak jego celem jest zawarcie ugody, a nie roztrząsanie przez sąd całej historii sporu pomiędzy stronami.

Nie wydaje się przy tym zasadny pogląd wyrażony przez M. Giaro, że udowodnienie woli, jaka przyświecała wnioskodawcy przy złożeniu wniosku o zawezwanie do próby ugodowej, jest „dowodem diabolicznym”⁴⁶, czyli dowodem niemożliwym do przeprowadzenia. Miarodajne dla oceny woli wnioskodawcy byłoby bowiem przeprowadzenie nie tylko dowodów z dokumentów, ale jak

⁴⁴ Mnogość koncepcji co do tego, co należy właściwie badać, nie przekonuje. W ocenie autora wystarczy poprzestanie na ustaleniu, że zawezwanie do próby ugodowej nie było czynnością podjętą „bezpośrednio w celu dochodzenia roszczenia” w myśl art. 123 § 1 pkt 1 k.c. Takie ustalenie czyni bowiem niepotrzebnymi dalsze rozważania co do kwestii nadużywania prawa. Sama koncepcja odrzucenia wniosku o zawezwanie do próby ugodowej ze względu na sprzeczność z zasadami współżycia społecznego została poddana słusznej krytyce. Zob. F. Zedler, *Zawezwanie...*, s. 14.

⁴⁵ Dlatego wydaje się istotne, żeby to właśnie dłużnik na etapie postępowania pojednawczego podniósł kwestię wystąpienia z wnioskiem o zawezwanie do próby ugodowej jedynie w celu przerwania biegu przedawnienia.

⁴⁶ M. Giaro, *Przerwanie biegu...*, s. 1036.

już wskazano – dowodu z przesłuchania świadków czy przesłuchania stron, w tym wnioskodawcy występującego w późniejszym procesie w roli powoda czy pozwanego podnoszącego zarzut potrącenia.

Przykładowo do wniosku, że zawezwanie do próby ugodowej zostało złożone jedynie w celu przerwania biegu przedawnienia, doprowadziła Sąd Okręgowy w Warszawie łączna ocena dowodów z dokumentów jak i źródeł osobowych⁴⁷. Sąd ten ustalił, w ramach oceny dowodu z dokumentów, że powód, który uprzednio pozwał pozwanego o część roszczenia, a następnie złożył wniosek o zawezwanie do próby ugodowej co do pozostałej części roszczenia, nie mógł racjonalnie zakładać, że próba ugodowa osiągnie swój cel, znał już bowiem stanowisko pozwanego – z odpowiedzi na pozew w sprawie o pierwszą część świadczenia. Przesłuchanie powodów w sprawie utwierdziło zaś sąd w przekonaniu, że nie mieli oni racjonalnych podstaw co do założenia, że pozwany będzie chciał z nimi zawrzeć jakąkolwiek ugodę⁴⁸.

Podsumowując powyższe rozważania, należy stwierdzić, że słusznie F. Zedler przyjął, że tylko w postępowaniu rozpoznawczym sąd dysponuje właściwym zakresem czynności do zbadania celu, jaki towarzyszył wnioskodawcy występującemu z zawezwaniem do próby ugodowej⁴⁹. Stanowisko F. Zedlera zostało także dwukrotnie wsparte przez A. Szlęzaka⁵⁰ i do poglądów tych autorów należy się przychylić.

Za trafne należy także uznać te poglądy wyrażone w judykaturze, które jako właściwe forum do badania skuteczności wniosku o zawezwanie do próby ugodowej wskazują sąd procesowy⁵¹. Słusznie zwrócił uwagę Sąd Rejonowy w Bydgoszczy, że systematyka postępowania pojednawczego wyklucza inne czynności niż przewidziane w art. 184–186 k.p.c., a badanie, czy wniosek o zawezwanie do próby ugodowej przerwał bieg przedawnienia, powinno nastąpić w wypadku podniesienia zarzutu przedawnienia w procesie sądowym⁵². Wykładnia tego sądu opiera się jednak tylko na dosłownym brzmieniu przepisów, stąd też na szczególną uwagę i zacytowanie *in extenso* zasługuje zapadłe względnie niedawno orzeczenie Sądu Apelacyjnego w Warszawie, w którym stwierdzono, że „wniosek o zawe-

⁴⁷ Zob. uzasadnienie wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 10.11.2021 r. (VI ACa 734/20), LEX nr 3292066. Sąd ten rozpoznawał apelację od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie z 20.07.2020 r. (XXV C 210/18), niepubl.

⁴⁸ Zob. uzasadnienie wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 10.11.2021 r. (VI ACa 734/20), LEX nr 3292066.

⁴⁹ F. Zedler, *Zawezwanie...*, s. 15.

⁵⁰ A. Szlęzak, *Ponownie o obrocie „wierzycielnościami szpitalnymi”...*, s. 13; A. Szlęzak, *Próba ugodowa...*, s. 23.

⁵¹ Postanowienie SN z 10.04.2018 r. (II CSK 694/17), LEX nr 2488622; wyrok SN z 4.04.2019 r. (III CSK 103/17), LEX nr 2642795; wyrok SN z 15.11.2019 r. (V CSK 348/18), LEX nr 2773260; wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z 5.03.2020 r. (I AGa 63/19), LEX 3104543; wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z 22.01.2020 r. (I ACa 338/19), LEX nr 3021570; postanowienie Sądu Okręgowego w Warszawie z 7.06.2021 r. (IV Ca 620/21), LEX nr 3242163.

⁵² Wyrok Sądu Rejonowego w Bydgoszczy z 5.03.2021 r. (XIV C 1703/20), LEX nr 3184141.

zwanie do próby ugodowej każdorazowo winien być badany pod kątem celu, w jakim jest składany, w kontekście całokształtu zachowania obu stron procesu. Przy czym właśnie w postępowaniu rozpoznawczym jest to możliwe, gdyż sąd dysponuje szeregiem instrumentów, umożliwiających pełne wyjaśnienie istotnych okoliczności sprawy, może nawet w przypadku istnienia takiej konieczności przeprowadzać dowody z urzędu, celem pewnego wyświetlenia relewantnych stosunków stron. Natomiast w postępowaniu o zawezwanie do próby ugodowej, Sąd nie prowadzi żadnego postępowania dowodowego, jeżeli strony czy jedna z nich nie chcą zawrzeć ugody to jedynie konstatuje, że do ugody nie doszło, niczego nie badając. Natomiast w przypadku chęci zawarcia ugody bada jej treść pod kątem materialnoprawnym: czy nie jest sprzeczna z prawem lub zasadami współżycia społecznego, nie koncentruje się jednak na historii stosunków między stronami, czy ilości składanych wniosków w tym przedmiocie⁵³.

Ta myśl sądu jest o tyle istotna, że stanowi bodaj pierwsze stanowisko sądu powszechnego, w którym założenie o możliwości badania celu wniosku skonfrontowano z istotą i charakterem postępowania pojednawczego⁵⁴ – co zasługuje na pełną aprobatę. Zaprezentowane przez sąd argumenty, pomimo swojej zwięzłości, trafnie wskazują na ograniczony co do prowadzenia dowodów przebieg postępowania przygotowawczego i konieczność badania całokształtu zachowania obydwu stron sporu.

Powracając do tytułowego pytania, biorąc pod uwagę poczynione rozważania, stwierdzić należy, że sąd rejonowy nie dysponuje wystarczającymi narzędziami do tego, żeby zbadać intencję, jaka przyświecała wnioskodawcy występującemu z wnioskiem o zawezwanie do próby ugodowej, a poglądy judykatury, które opowiadają się za tym, należy uznać za błędne i nieprzystające do realiów i charakteru posiedzenia pojednawczego.

5. WNIOSKI

Problematyka poruszona w niniejszym artykule – mimo interwencji ustawodawcy – nie straci na znaczeniu, przepisy przejściowe⁵⁵ nakazują bowiem stosować dotychczasowe przepisy do wniosków o zawezwanie do próby ugodowej złożonych przed 30.06.2022 r., a należy zakładać, że przed tą datą złożono wiele wniosków. Zatem nawet jeśli życzenie A. Szlęzaka co do interwencji ustawodawcy się spełniło, to zdecydowanie nie jest to jednak koniec „choroby” związanej z zawezwaniem do próby ugodowej i problem nie „umarł śmiercią naturalną”⁵⁶.

⁵³ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 10.11.2021 r. (VI ACa 734/20), LEX nr 3292066.

⁵⁴ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie spotkał się jak na razie z aprobatą jedynie Sądu Rejonowego Szczecin-Centrum w Szczecinie w wyroku z 22.03.2022 r. (III C 1009/21), LEX nr 3337267.

⁵⁵ Ustawa z 2.12.2021 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny, ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2021 r. poz. 2459).

⁵⁶ A. Szlęzak, *Ponownie o obrocie „wierzycielnościami szpitalnymi”...*, s. 13.

Zapewne kolejny rozdział w dyskusji na temat zawezwania do próby ugodowej otworzy także przyszła uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego, przy czym nie jest tak, jak wskazuje B. Kowalczyk, że w znacznej mierze zdezaktualizuje ona całą problematykę wpływu wniosku o zawezwanie do próby ugodowej na bieg przedawnienia⁵⁷ – w świetle tej uchwały będą bowiem oceniane liczne wnioski o zawezwanie do próby ugodowej, które zostały złożone jeszcze przed jej wydaniem i przed wejściem w życie wspomianej powyżej nowelizacji.

Należy wyrazić zatem nadzieję, że przed wydaniem uchwały w składzie 7 sędziów Sąd Najwyższy w sposób dostateczny pochyli się nad dotychczasowym dorobkiem doktryny i orzecznictwa i w sposób racjonalny oceni charakter postępowania pojednawczego, dochodząc do wniosku, że zawezwanie do próby ugodowej w uprzednim stanie prawnym mogło przerwać bieg przedawnienia, jeśli było złożone bezpośrednio w celu dochodzenia roszczenia, przy czym ocena, jaka rzeczywiście wola przyświecała wnioskodawcy, należy do sądu procesowego.

ABSTRACT

Antoni Żukowski

The author is an advocate trainee (District Bar Association in Warsaw), a graduate of the Faculty of Law and Administration of the University of Warsaw, and an in-house lawyer in a construction company.

Can the district court examine the purpose of a request for a settlement during a settlement proceeding?

The author, while analysing the case law and literature, formulates a critical stance on the views supporting the admissibility of the examination of the purpose of a filed request for a settlement attempt only within the course of the settlement proceeding. Author also presents his own position as to the appropriate method for the examination of the initiative behind the requesting party's invitation to conclude a settlement agreement.

Keywords: *request for a settlement attempt, discontinuation of the limitation period*

⁵⁷ B. Kowalczyk, *Zawezwanie do próby ugodowej...*, s. 399.

Antoni Żukowski

ORCID: 0000-0003-3866-4753; e-mail: antoni.zukowski@gmail.com

Autor jest aplikantem adwokackim III roku (Izba Awokacka w Warszawie), absolwentem Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego oraz prawnikiem wewnętrznym w spółce z sektora budowlanego.

BIBLIOGRAFIA ZAŁĄCZNIKOWA

- Bodio Joanna, Graliński Wojciech**, *Znaczenie zasady równouprawnienia stron w procesie cywilnym*, „Studia Iuridica Lublensia” 2016/1
- Bryndal Dorota, Robenek Marcin**, *Zapis na sąd polubowny przeszkodą do skutecznego zawezwania strony do próby ugodowej przed sądem powszechnym*, „e-Przeгляд Arbitrażowy” 2012/3–4
- Cichorska Monika** (w:) *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, red. P. Rylski, Warszawa 2022. Legalis/el., komentarz do art. 184 k.p.c.
- Cieśliński Marcin Mikołaj**, *Aktualne problemy postępowania pojednawczego*, „Studia Iuridica” 2018/75
- Ereciński Tadeusz** (w:) **Grzegorzcyk Paweł, Gudowski Jacek, Jędrzejewska Maria, Weitz Karol, Ereciński Tadeusz**, *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. 2, *Postępowanie rozpoznawcze*, Warszawa 2016, komentarz do art. 185
- Giario Maciej**, *Przerwanie biegu przedawnienia przez zawezwanie do próby ugodowej*, „Monitor Prawniczy” 2021/19
- Jędrzejewska Maria** (w:) **Ereciński Tadeusz, Gudowski Jacek, Jędrzejewska Maria**, *Komentarz do kodeksu postępowania cywilnego. Część pierwsza. Postępowanie rozpoznawcze*, Warszawa 2006
- Każmierczak Szcześniey**, *O możliwości przerwania przed sądem powszechnym biegu przedawnienia roszczeń podporządkowanych kognicji sądu arbitrażowego*, „Biuletyn Arbitrażowy” 2010–2011/4
- Kowalczyk Bartłomiej**, *Zawezwanie do próby ugodowej a przerwanie biegu przedawnienia – nowe ujęcie starego problemu*, „Monitor Prawniczy” 2022/8
- Kruszyńska-Kola Joanna** *Czy zawezwanie do próby ugodowej powinno mieć wpływ na bieg terminu przedawnienia?*, „Palestra” 2015/9–10
- Kuźmicka-Sulikowska Joanna**, *Idea przedawnienia i jej realizacja w kodeksie cywilnym*, Wrocław 2015
- Machnikowski Piotr** (w:) *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. E. Gniewek, P. Machnikowski, Warszawa 2017, komentarz do art. 123 k.c.

- Morek Rafał, Budniak-Rogała Aleksandra** (w:) *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, red. E. Marszałkowska-Krześ, Warszawa 2021, Legalis/el., komentarz do art. 185 k.p.c.
- Pisuliński Jerzy, Karasek Iwona**, *Glosa do uchwały SN z 28.06.2006 r. (III CZP 42/06), „Przeгляд Sądowy” 2007/7–8*
- Schmidt Rafał**, *Postępowanie pojednawcze, „ADR. Arbitraż i Mediacja” 2010/2*
- Stefańska Ewa** (w:) *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz, t. 1, Artykuły 1–477(16)*, red. M. Manowska, Warszawa 2013
- Sychowicz Marek, Derlatka Joanna** (w:) *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz, t. 1, Artykuły 1–205*, red. A. Marciniak, Warszawa 2019
- Szlęzak Andrzej**, *Czy zawezwanie do próby ugodowej przerywa bieg przedawnienia, „Przeгляд Sądowy” 2014/6*
- Szlęzak Andrzej**, *Ponownie o obrocie „wierzytelnościami szpitalnymi” – na marginesie wyroku Sądu Najwyższego z 26.04.2019 r. (V CSK 103/18), „Przeгляд Prawa Handlowego” 2020/12*
- Szlęzak Andrzej**, *Próba ugodowa jako przerywająca termin przedawnienia, „Przeгляд Sądowy” 2019/11–12*
- Szlęzak Andrzej**, *Zawezwanie do próby ugodowej jako czynność przerywająca bieg terminu przedawnienia – na marginesie wyroku Sądu Najwyższego z 17.06.2021 r. (II CSKP 104/21), „Przeгляд Prawa Handlowego” 2021/11*
- Turek Jan**, *Cywilne postępowanie pojednawcze, „Palestra” 2004/1–2*
- Zedler Feliks**, *Zawezwanie do próby ugodowej wyłącznie w celu przerwania biegu przedawnienia. Glosa do wyroku Sądu Najwyższego – Izba Cywilna z 27.07.2018 r. (V CSK 384/17), „Orzecznictwo Sądów Polskich” 2019/6, poz. 56*